

ΕΛΛΗΝΟΑΡΑΒΙΚΕΣ ΣΥΝΗΧΗΣΕΙΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

στη Θρησκεία
και στον
Πολιτισμό
**Μέγαρο
Μουσικής**

Αίθουσα
«Μουσική Βιβλιοθήκη»

تتاغمت

يونانية

عربية

Διοργάνωση

ΜΠ

ΜΝΗΜΗ + ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

«Μνήμη και

Πρωτοπορία»

Επιστημονικό Σωματείο Φίλων
Ιεραποστολικών,
Διαθρησκειακών και
Διαπολιτισμικών Σπουδών

17 Δευτέρα
Οκτωβρίου,
στις **19:00**

Είσοδος Ελεύθερη

**Δυνατότητα Ελεύθερης Συνεισφοράς
για τους σκοπούς του σωματείου**

«Μνήμη και Πρωτοπορία»

Μέρος Πρώτο Λόγος και Διάλογος

Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης

Δρ. Μαρία Σάρδη

Αραβικός και Βυζαντινός Πολιτισμός: Συναντήσεις στο Πεδίο της Τέχνης

Οι σχέσεις των Βυζαντινών χριστιανών με τους Άραβες μουσουλμάνους δεν υπήρξαν πάντα και απαραίτητα εχθρικές. Αντιθέτως, μέσα από τη γειτνίαση, τη διπλωματία και το εμπόριο οι δύο όμοροι πολιτισμοί είχαν την δυνατότητα να αναπτύξουν έντονες επαφές στο πεδίο της τέχνης, της αρχιτεκτονικής, της μουσικής, της λογοτεχνίας, της μόδας και του πολιτισμού γενικότερα. Αυτά ακριβώς τα σημεία επαφής και ώσμωσης των δύο πολιτισμών θα προσπαθήσει να φωτίσει μέσα από πλούσιο εποπτικό υλικό η παρούσα διάλεξη δίνοντας έμφαση κυρίως στις ανταλλαγές που συντελέστηκαν στο επίπεδο των τεχνών και της αρχιτεκτονικής.

Καθ. Δρ. Αναστάσιος Χαψούλας

Η Μεταφραστική Δραστηριότητα των Αράβων και η Πρόσληψη του Αρχαιοελληνικού Μουσικοθεωρητικού Στοχασμού.

Η συγκεκριμένη διάλεξη στοχεύει στην παρουσίαση των ιστορικών και πολιτισμικών προϋποθέσεων επώασης και καλλιέργειας της μεταφραστικής δραστηριότητας των Αράβων (αρχι-

κά των εκχριστιανισμένων Αράβων της Συρίας) σε ότι αφορά τα πνευματικά επιτεύγματα του αρχαιοελληνικού μουσικοθεωρητικού στοχασμού. Εξετάζονται οι διαδικασίες μετάφρασης, διάδοσης, καθώς επίσης και πρόσληψης διακριτών διαστάσεων της αρχαίας ελληνικής μουσικής θεωρίας εκ μέρους των Αράβων του μεσαιωνικού Ισλάμ.

Εύη Βουλγαράκη-Πισίνα

Οι Διαλογικοί Δρόμοι της Αραβικής Θεολογίας

Στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, σε άμεση σχέση με τη βυζαντινή και συριακή παράδοση, με τη Μεσόγειο και τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό της αλλά και με την ασιατική και αφρικανική ενδοχώρα, οι Άραβες και αραβόφωνοι θεολόγοι διαμόρφωσαν κατεξοχήν μια κουλτούρα διαλόγου. Άλλοτε πρωτεργάτες στη μεταφραστική κίνηση της Βαγδάτης, άλλοτε ηγετικές μορφές στην αυλή του χαλίφη, στις μέρες μας συχνά οι πρωτεργάτες της διορθόδοξης και οικουμενικής συνεργασίας, υπήρξαν στοχαστές και θεολόγοι που υπηρέτησαν μια θεολογία της συνάντησης. Ιδίως κατόρθωσαν να συνομιλήσουν με το Ισλάμ σε μορφές και σχήματα που έχουν πολύ υψηλό ενδιαφέρον και θα μπορούσαν να δείξουν τον δρόμο για μια διαφορετική προσέγγιση με το Ισλάμ σήμερα αλλά και για μια ευρύτερη σύνδεση του ελληνικού με τον αραβικό κόσμο.

Η Δρ. Μαρία Σάρδη είναι απόφοιτος του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών με μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιστορία της Ισλαμικής Τέχνης και Αρχαιολογίας στο School of Oriental and African Studies, University of London όπου απέκτησε και τον διδακτορικό της τίτλο. Έχει εργαστεί στο Μουσείο Μπενάκη, στην ηλεκτρονική τεκμηρίωση των συλλογών της Βυζαντινής, Μεταβυζαντινής, Κόπτικης, Ισλαμικής και Κινέζικης τέχνης καθώς και στην επιμέλεια της Ισλαμικής συλλογής κατά την προετοιμασία επανέκθεσης του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης. Έχει διδάξει Ιστορία της Τέχνης και του Αραβικού πολιτισμού στο Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης του SOAS, University of London και στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας. Άρθρα της δημοσιεύονται σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους ενώ έχει διοργανώσει εκθέσεις και διεθνή επιστημονικά συνέδρια. Σήμερα είναι επιστημονική συνεργάτης του Τομέα Βυζαντινών Ερευνών του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών στο πλαίσιο του προγράμματος «Παραστατικότητα στην Ύστερη Αρχαιότητα και το Βυζάντιο» σε συνεργασία με το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ.

Ο Αναστάσιος Χαψούλας είναι καθηγητής Εθνομουσικολογίας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διδάκτωρ Εθνομουσικολογίας-Συστηματικών Μουσικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Georg-August του Göttingen (Γερμανία), με σπουδές Μουσικών Επιστημών και Φιλοσοφίας στις αντίστοιχες σχολές του ιδίου Πανεπιστημίου. Η διδακτορική του διατριβή, με τίτλο: «Informationen über das traditionelle griechische Musikleben in Reiseberichten des 18. und 19. Jahrhunderts», έχει δημοσιευτεί από τον οίκο Orbis Musicarum (Edition Re) το 1997. Υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Ωνάση. Ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών εκπόνησε μεταδιδακτορική διατριβή με τίτλο: «Μουσικές καταγραφές μελωδιών Ξηροποτάμου Δράμας». (Εκδ. Κ.Παπαγρηγορίου-Χ.Νάκας, 2003 Αθήνα). Έχει επίσης δημοσιεύσει τις μονογραφίες: «Εθνομουσικολογία. Ιστοριογραφικές και εθνογραφικές διαστάσεις» (Εκδ. Νήσος 2010), «Ινδική κλασική μουσική: Ιστορικές, εθνομουσικολογικές διαστάσεις». (Εκδ. Νήσος 2014) και «Μουσική θεωρία και πράξη στον Αραβικό Μεσαίωνα: Προσλήψεις και επιδράσεις» (Εκδ. Νήσος 2019). Μελέτες και άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται σε θέματα μεθοδολογίας, στην ιστορία της ελληνικής μουσικής παράδοσης, στους μουσικούς πολιτισμούς των Αράβων και των Ινδών, καθώς και στις κοσμικές μουσικές παραδόσεις του Μεσαίωνα.

Η Δρ. Εύη Βουλγαράκη-Πισίνα είναι ΕΔΙΠ στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας του ΕΚΠΑ και διδάσκει σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο μαθήματα στον χώρο των διαπολιτισμικών, διαθρησκευτικών και ιεραποστολικών σπουδών. Έχει μεγάλη διεθνή εμπειρία στο ΠΣΕ, τον ΣΥΝΔΕΣΜΟ, τη Διαβαλκανική Ομοσπονδία Ορθοδόξων Νεολαιών. Έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο του Μάρμπουργκ. Είναι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του Missiology Group της International Orthodox Theological Association και Διευθύντρια Έκδοσης του περιοδικού *Salt: Crossroads of Religion and Culture*. Είναι πρόεδρος του Σωματείου «Μνήμη και Πρωτοπορία». Έχει δημοσιεύσει μελέτες και άρθρα σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Σημαντικό μέρος της εργογραφίας της αφορά τον διαθρησκευτικό διάλογο αλλά και την αραβική θεολογία. Το τελευταίο της βιβλίο είναι το *Πειθώ και Επιβολή: Βαβύλας εναντίον Απόλλωνα. Ένα Παράδειγμα Θρησκευτικής Σύγκρουσης κατά την Ύστερη Αρχαιότητα* (Αθήνα: Μαΐστρος, 2022).

Μέρος Δεύτερο Ελληνοαραβική Μουσική Ποιητική

Ποιήματα και Άσματα για μια Διαλεκτική Ελληνικού και Αραβικού Πολιτισμού

- Χορικά από τον *Προμηθέα Δεσμώτη* του Αισχύλου. Μουσική Εύα Πάλμερ – Σικελιανού.
- Ρωμανός ο Μελωδός. Απόσπασμα από το δοκίμιο του Οδυσσέα Ελύτη και στιχηρά προσόμοια.
- *WA HABIBI*. Μαρωνίτικος ύμνος-μοιρολόι της Μ. Παρασκευής στα αραβικά και ελληνικά (απόδοση: Νίκος Γκάτσος).
- Αγιολογικά του Κ.Π. Καβάφη σε μετάφραση στα αραβικά από τον Roni Bou Saba.
  - *Οι Άγιοι Επτά Παίδες εν Εφέσω*
  - *Συμεών*
  - *Εις τα περίχωρα της Αντιοχείας*
- “*Τ’ Αηδόνια της Ανατολής*”, ανασύνθεση του Γιώργου Χατζημιχελάκη από το χειρόγραφο 1203 της Μονής Ξηροποτάμου.
- Παναγιώτης Καποδίστριας. *Της Αγάπης Μέγας Χορηγός* (Κανών ωφελιμώτατος).
- Ποιήματα ελλήνων ποιητών στα αραβικά, από την Ανθολογία του Πατριάρχη Αντιοχείας Ηλία Δ΄, με τίτλο: “Από τη σύγχρονη ελληνική ποίηση” (Συρία 1960).
- Κωστής Παλαμάς, *Ρόδου μουσκοβόλημα*.
- *Δεν θέλω*, του Γ. Δροσίνη σε μουσική Μίκη Θεοδωράκη.

- Κώστας Ουράνης, Προσευχή στο Θεό για όλους τους δυστυχισμένους.
- Η Πόλις, του Κ.Π. Καβάφη σε μουσική Μίκη Θεοδωράκη.

Συμμετέχουν:

Δάφνη Πανουργιά, τραγούδι

Νεφέλη Καραλέκα, τραγούδι

Roni Bou Saba, τραγούδι – σάζι – απαγγελία

Παναγιώτης Παναγιώτου, απαγγελία

Παναγιώτης Αντ. Ανδριόπουλος, τραγούδι – απαγγελία

Παραγωγή: Καλλιτεχνικό Σύνολο «Πολύτροπον»

Petit Paris d' Athènes 2015 | Sofia Katharelou

Καλλιτεχνικό Σύνολο «Πολύτροπον»

Ιδρύθηκε το 2004 από τον θεολόγο και μουσικό Παναγιώτη Αντ. Ανδριόπουλο και παρουσιάζει στην Ελλάδα και το εξωτερικό πρωτότυπες παραγωγές βασισμένες κυρίως στην ελληνική ποίηση και μουσική.

Ανάμεσά τους: "Το τετράδιο του Πατριάρχη" (μελοποιημένη ποίηση από την νεανική ανθολογία του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου), "Ιερατική Ποίηση", Το μουσικό έργο της Εύας Πάλμερ – Σικελιανού, «Ο Gustav Mahler του Μάνου Χατζιδάκι», «Η Αραπιά του Βασίλη Τσιτσάνη, της Μάτσης Χατζηλαζάρου, του Νίκου Σκαλκώτα και του Μάνου Χατζιδάκι», «Ο Καβάφης της Συρίας και της Μέσης Ανατολής», «Οι μουσικές των Χριστιανών της Μέσης Ανατολής», «Οι Πύρινες γλώσσες του Γιάννη Χρήστου», «Πατρινοί συνθέτες – Πατρινοί ποιητές», «Θήλεις Άγγελοι – Γυναίκες που ασκήτεψαν σε ανδρικά μοναστήρια», «Ο Κωστής Παλαμάς δύο Πατριαρχών» (ελληνικά και αραβικά), «Επί τα όρη τα Αραράτ» (ελληνοαρμενική συ-

ναυλία), «Η Νοσταλγός» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, «Οι εκκλησιαστικές συνθέσεις του Μίκη Θεοδωράκη», αφιερώματα στον Λυκούργο Αγγελόπουλο, στον Αντρέι Ταρκόφσκι, τους Ρώσους της Διασποράς, τον Ντιμίτρι Σοστακόβιτς, τον Αλεξάντρ Σολζενίτσιν κ.α.

Έχει παρουσιάσει τις παραγωγές του σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας, στην Κύπρο, την Γερμανία, την Κωνσταντινούπολη, ενώ την διετία 2017-2019 συνεργάστηκε με τον διάσημο χορογράφο και χορευτή φλαμένκο Israel Galvan. Στο πλαίσιο της documenta14 (Αθήνα και Kassel) συμμετείχε στην παραγωγή *La farsa monea* και κατόπιν στην παραγωγή του Israel Galvan, *La fiesta*, σε διεθνή περιοδεία (Φεστιβάλ Grec Βαρκελώνης, Φεστιβάλ Αβινιόν Γαλλίας, παραστάσεις στο Λουξεμβούργο, Μονπελιέ, Πόρτο κ.α.).

Η «Μνήμη και Πρωτοπορία» ξεκίνησε ως άτυπη ομάδα φίλων που ονειρεύονται μια ανοιχτή προσέγγιση στον πολιτισμό και μια θεολογία των συνόρων.

Ιδρύθηκε επίσημα ως σωματείο στις 25 Φεβρουαρίου 2022 με σκοπό την υποστήριξη των Διαθρησκειακών, Διαπολιτισμικών και Ορθόδοξων Ιεραποστολικών Σπουδών. Οργανώνει εκδηλώσεις και συνέδρια, video και εκπαιδευτικές ευκαιρίες.

Το 2021-2022 οργάνωσε σειρά διαλέξεων με τίτλο «Αθηναϊκοί Δωδεκάλογοι» σε αλληλεπίδραση με το ΠΜΣ Θρησκευολογίας, Θεματική Ενότητα Φιλοσοφίας της Θρησκείας και Ιεραποστολικής του ΕΚΠΑ. Σε μια ζεστή και διαλογική ατμόσφαιρα συζητήθηκε πλήθος θεμάτων σχετικά με τη θρησκεία, τον πολιτισμό και τη σύγχρονη κοινωνία, από τα οποία υπάρχουν ήδη video.

Η «Μνήμη και Πρωτοπορία» εκδίδει Newsletter, προετοιμάζει την έκδοση ελληνόγλωσσου περιοδικού με τίτλο *Αύρα Λεπτή* και στηρίζει ουσιαστικά την έκδοση του διεθνούς περιοδικού *Salt: Crossroads of Religion and Culture*.

Για το συνεδριακό και εκδοτικό του πρόγραμμα καθώς και άλλες ποικίλες δράσεις του, μπορείτε να ενημερώνεστε στην ιστοσελίδα

<https://mnimi-protoporia.com/>

Μ Ν Η Μ Η + Π Ρ Ω Τ Ο Π Ο Ρ Ι Α

Υποστήριξη εκδήλωσης:
Frances Kostarellos

Γραμματειακή Υποστήριξη και Ατελιέ:
Θεοδώρα Παραγουιού, Βασίλειος Μυλωνάς, π. Γαβριήλ Γιαννό-
πουλος, Νίκος Καζαντζής, Μαρία Πισίνα, Νίκος Καστρίτης

Φωτογραφίες: Βασίλειος Μυλωνάς

Video: Λουκάς Ζιάρας

Χορηγοί Επικοινωνίας:

Εκδόσεις Μαΐστρος | www.maistros.info

LOOX: New Media, Religion and Digital Culture | www.loox.media

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 αΐστρος
www.maistros.info

LOOX
New Media, Religion & Digital Culture
www.loox.media

